

Castell d'Aguiló

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca:	Moianès
Lloc/Adreça:	Sector nord-occidental del terme municipal
Emplaçament	Ctra. BP-4313, al km. 22,1 camí direcció nord fins el Ciuró, camí N-E 200 m i seguir camp a través
Alçada:	447

Coordenades:

Latitud:	41.89296
Longitud:	2.02845
UTM Est (X):	419403
UTM Nord (Y):	4638348

Classificació

Número de fitxa	08258-20
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Segle	X-XIII
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Estat de conservació desconegut. Molt possiblement les restes del castell, de conservar-se, es trobin molt arrasades.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	BCIN Registre BCIN / BIC R-I-51-5705
Número inventari	Sí: IPA 1598
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08258A002000390000AQ
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dl., 25/11/2019 - 01:00

Descripció

El castell d'Aguiló era un satèl·lit del castell principal i cap del terme, que era el d'Oló. La seva raó de ser era que el castell principal quedava en una posició força enclotada i descentrada respecte al principal camí de la zona, que era el camí ral d'Avinyó a Vic. Aquest itinerari passava per la carenada de Segalers, en un recorregut semblant al que fa l'actual Eix Transversal. La carena separava les terres situades més al nord de la resta del terme. Per tot això, la funció del castell d'Aguiló era controlar la part nord-occidental, que inclou la vall de la Gavarresa i el final de la riera de Segalers. Aquests territoris formen una mena d'entrant del terme d'Oló, entre els d'Avinyó i Sant Feliu Sasserra i part del d'Oristà.

La documentació assenyalava que el castell estava situat en el puig que hi ha sobre el mas Ciuró. En realitat, però, se'n desconeix el seu emplaçament amb precisió. A més, amb el transcurs dels anys el castell va canviar de lloc una vegada, o sigui que va tenir dues ubicacions, i al segle XIV ja havia desaparegut. Amb el que actualment coneixem se'ns presenten diverses ubicacions possibles que podrien acollir les restes d'aquest castell medieval que, de ben segur, en cas de conservar-se han de ser molt escadusseres.

L'emplaçament que se sol donar per suposat és a la part més alta i occidental del Serrat d'Aguiló (coordenades UTM ETRS89: 419403, 4638348). Aquesta és la interpretació més òbvia del fet que el castell es trobava en el puig que hi ha sobre el mas. Així consta en la fitxa de l'inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPA) i fins i tot en els mapes de l'Institut Cartogràfic, on s'hi indica el "Castell d'Aguiló". Aquest indret és bo per les vistes dominants que té sobre la vall de la riera Gavarresa, i també sobre el camí antic que devia recórrer aquesta vall i que vertebrava els territoris situats al nord. Tanmateix, sobre el terreny no existeix cap vestigi que indiqui que en aquest indret hi podia haver hagut un castell.

Un segon emplaçament possible és al cim d'aquest mateix serrat però a l'extrem nord (coordenades UTM ETR S89: 419540, 463879). Aquest indret també té bones vistes sobre la vall de la Gavarresa, però es troba en una zona on el cingle, molt vertical, s'ha anat erosionant, de manera que les possibles restes del castell podrien haver-se esllavissat. Un argument a favor d'aquesta hipòtesi és que a baix de la riera hom hi ha trobat algun carreu de grans dimensions i molt ben escairat que, tal vegada, s'hauria després de la part alta del cingle.

Un tercer emplaçament possible és en un altre turó que es troba uns 250 m al sud-est del mas Ciuró (coordenades UTM ETR S89: 419333 4638091) . Segons els caçadors de la zona, és aquí que s'anomenava Serrat d'Aguiló. Aquesta localització està orientada, més que a la Gavarresa, cap a la vall de la riera de Segalers, sobre la qual té excel·lents vistes i, per tant, podia controlar el camí ral abans esmentat, que passava per la carena de Segalers. Prop del cim d'aquest turó hi trobem una barraca envoltada d'un munt d'enderrocs considerable. Aquest seria un punt que caldria explorar més en profunditat.

Una altra possibilitat a tenir en compte és que la reconstrucció tardana del castell fos la torre de defensa que es troba al mas Ciuró. En efecte, en aquesta masia hi ha una sòlida torre que sol datar-se als segles XIV-XV. I encara podem afegir que Antoni Pladevall esmenta en relació al castell d'Aguiló l'existència de dos pous o cisternes i unes restes de parets (1991: 52). Aquests pous es troben entre l'emplaçament 1 i l'emplaçament 3; és a dir, al costat del camí que va a Berengueres i just al punt on aquest travessa un camp (coordenades UTM ETR S89: 419380, 4638132). Al nostre parer, no creiem que aquesta posició en una petita vall entre dos turons sigui la més apta per a un castell. Els pous abans tenien més fondària però encara es conserven.

Observacions:

Informació facilitada per Josep Canamasas Güell

Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) en virtut del decret de 22/04/1949. Data de publicació al BOE 05/05/1949.

Història

El castell d'Aguiló surt documentat per primera vegada l'any 981, segons es diu en la fitxa d'inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat. Tal com hem dit, era un castell secundari vinculat al principal, el castell d'Oló, i devia estar custodiat pels seus castlans o cavallers guardians. Per un altre document de 1078 se sap que aleshores pertanyia a Folc Armengol, nét de Guillem d'Oló o de Mediona, igual que el castell d'Oló. Al llarg del segle XIII el territori de la Vall d'Aguiló al voltant d'aquest castell es va constituir com una quadra. Les quadres eren termes autònoms, ben delimitats, els senyors dels quals posseïen certa jurisdicció sobre el territori i els seus habitants.

En aquesta època al front del castell hi havia una família noble, amb el rang de cavallers, que va adoptar el cognom d'Aguiló. Els primers representants coneguts són Arnau d'Aguiló i Guillem d'Aguiló (1267 a 1294). Al final del segle XIII sembla que el castell es va reedificar quan, en un pacte firmat el 1294, els senyors del castell d'Oló van donar llicència a Guillem d'Aguiló per a canviar de lloc el castell o reedificar-lo en un altre lloc, amb la condició de tenir-lo habitat almenys cinc dies a la setmana i que es donés potestat als senyors sempre que aquests li demanessin. A Guillem d'Aguiló el va succeir Ramon d'Aguiló, documentat entre 1394 i 1310. En aquest darrer any va morir i deixà els seus fills sota tutoria de la seva muller Blanca i dels senyors d'Oló. Quan Blanca va morir els seus marmessors van arrendar per cinc anys el castell a Guillem Gasull i la seva muller Guillermina. El darrer representant de la família Aguiló ben documentat és el cavaller Pere, fill de Ramon d'Aguiló i de Blanca.

Segons la documentació del segle XIV la demarcació del castell d'Aguiló incloïa els masos Ciuró, Garriga, Jeremies, Abadia, Puigbarba, Ansepeus, Sala de Segalers, Berengueres i segurament alguns altres dels quals no n'ha arribat notícia i que van desaparèixer arran de la crisi baix-medieval. La família Aguiló tenia la propietat o drets sobre alguns d'aquests masos. Concretament, el 1329 consta que tenia drets sobre el mas Ciuró, molt proper al castell, i també que aquest any els Aguiló van vendre el mas Berengueres a un ric ciutadà de Vic, així com tot el delme que rebien a la vall i quadra d'Aguiló. D'altra banda, els senyors del castell d'Oló encara anaven més justos de diners i el 1333 van vendre a Ot de Montcada tot el terme d'Oló, dintre del qual s'hi comprenia la vall i quadra d'Aguiló. El dia 1 de gener de l'any següent els habitants de la Vall d'Aguiló van prestar homenatge al nou senyor del castell d'Oló i de la Vall d'Aguiló pels seus masos i persones.

Tal com ja hem dit, el mas Ciuró tenia una vinculació molt directa amb el castell. Aquest mas té una torre que sol datar-se als segles XIV-XV, i sembla que va acollir la ferreria del castell ja que, per notícies orals, sabem que fa uns anys es va vendre una enclusa que es guardava a la casa i que tenia inscrita una data del segle XVI. A més, a uns 250 m hi havia un molí (el Molí del Ciuró) que conserva possibles restes medievals. Ambdues funcions solien ser monopoli del senyor.

La denominació de quadra d'Aguiló es va mantenir fins el segle XVI, però al llarg del segle XV ja havia perdut importància perquè el seu terme o demarcació gairebé s'havia despoblat. De fet, des del segle XIV els territoris dels castells d'Oló i d'Aguiló es troben pràcticament refosos i sota un únic batlle (PLADEVALL, 1991: 53).

Bibliografia

- BENET, Albert; JUNYENT, Francesc; MAZCUÑAN, Alexandre (1984). "Castell d'Oló", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 385-388.
- GÜELL SABATA, Àngela (1988). "Santa Maria d'Oló", Història del Bages, Manresa, Parcir Edicions Selectes, p. 461-463.
- PLADEVALL, Antoni; CATALÀ, Pere; A.P (1976). "Castell d'Oló i notícies del castell d'Aguiló"; Els Castells catalans, vol. V, Rafel Dalmau Editors, Barcelona, p. 782-792.

PLADEVALL, Antoni i altres (1991). "Oló als temps medievals", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p 39-67.

